

Jill Rubery, Mark Smith & Colette Fagan:

Women's Employment in Europe.

Trends and Prospects

Routledge 1999, 350 sider, ISBN 0-415-19854-2

Forfatterens formål med bogen er ifølge dem selv tofold: det ene er at vurdere den nuværende udvikling i kvinders vilkår på de europæiske arbejdsmarkeder og herunder vurdere, om der er sket egentlig fremskridt mod ligestilling på arbejdsmarkedet, det andet er at fremkomme med indikatorer til brug for vurdering af den fremtidige udvikling i kvinders beskæftigelse set i lyset af den nuværende udvikling i restruktureringen af de europæiske arbejdsmarkeder.

Hvor godt det sidste lykkes, kan i sagens natur være svært at vurdere, men det første må forfatterne siges at komme ganske godt rundt om. De burde for så vidt også være i en unik situation til at gøre det, eftersom bogen er baseret på udredningsarbejde udført, mens forfatterne var koordinationsgruppe for EU-kommissionens netværk af eksperter i kvinder på arbejdsmarkedet. (Netværket har muligvis en mere mundret og/eller elegant officiel dansk titel.)

Bogen behandler de emner, der umiddelbart falder en ind, når man tænker på kvinder og arbejdsmarked, nemlig 'politisk og økonomisk forandring', 'organisatoriske og beskæftigelsesmæssige forandringer', 'ændringer i kvinders arbejdskraftudbud og husholdningernes sammensætning', 'lønarbejde, omsorgsarbejde og velfærd', 'arbejdsmarkedets kønssegregering', 'løndannelse og kønssegregering på arbejdsmarkedet', 'køn og arbejdstid' og til sidst: 'køn og fremtidige trends på arbejdsmarkedene'.

Bogen er baseret på EU-statistik - særligt EuroStat - men også på de nationale rapporter fra eksperterne. Bogen bærer dermed også præg af disse kilder, og er et eksempel på, at man ikke er bedre end sit materiale: Når tallene skal harmoniseres, kan det nogen gange være svært at genkende sine egne nationale tal. Ligesom man måske heller ikke altid kan genkende sit land i den nationale rapportens beskrivelse. Mange har - undertegnede har i hvert fald - en tendens til nærmest blindt at stole på oplysningerne fra de andre lande, mens man er mere tilbøjelig til at være kritisk over for det, man kender bedst, nemlig oplysningerne fra ens eget land. Og hvem siger egentlig, at netop disse skulle være specielt upålidelige? Med dette forbehold må det siges, at det forekommer at være en ualmindelig nyttig bog for alle, som interesserer sig for kvinder og arbejdsmarked. Og en ikke uimponerende opgave at kaste sig over.

Opgaven bygger tildels også på indbyggede modsætninger. Forfatterne forsøger at uddrage nogle essenser af udviklingen, herunder også nogle med politikimplikationer, men giver selv samtidig et eksempel på faren ved at anbefale samme 'medicin' til alle lande, uden at have undersøgt den enkelte patient meget grundigt. I afsnittet om løndannelse kommer de således frem til at "low wages will only be prevented by mechanisms supported by the law", og er inde på at anbefale lovbestemte minimumslønninger. Derefter beskriver de, hvordan det i Finland var et krav fra arbejdsgiverne at få indført en lovbestemt minimumsløn. Den skulle så til gengæld gøre op med den hidtidige tradition for, at overenskomsterne også dækker ud over deres egentlige dækningsområde. Med andre ord ville en sådan lov være til gavn for de uorganiserede arbejdsgivere - og ikke

lønmotagerne. Dette eksempel får dem til at advare mod ukritisk at indføre samme system allevegne.

Og faktisk må man sige, at deres naturlige kendskab til England og Irland gør beskrivelserne af disse lande noget mere interessante og mere indsigtsfulde end de andre landebeskrivelser. Stadig om løndannelse skriver de som forklaring på, at det kollektive forhandlingssystem i Danmark har formået at være garanti for en minimumsløn også for det ikke-overenskomstdækkede område, at det skyldes en konsensus om at undgå meget lav løn. At der findes en sådan konsensus, kan ikke udelukkes - men måske ville det være mere oplagt at sige, at i så fald er den konsensus kommet til udtryk i et niveau for dagpengene, som de facto fungerer som en undergrænse for, hvor lav lønnen kan blive - også uden for de overenskomstdækkede områder. Samtidig skal en del af forklaringen formentlig også findes i, at en meget stor del af danske lønmotagere slet ikke er klar over, at der ikke findes en national minimumsløn. Ligesom de heller ikke er klar over, at der ikke findes et lovbestemt maksimum for deres egentlige arbejdstid. Man kan som læser ikke undgå at spekulere på, om der er draget konklusioner på lignende grundlag for de andre lande.

Men overordnet set er det en mindre indvending. Generelt er bogen præget af såvel interessante som indsigtsfulde betragtninger, og bestemt også af oplysninger, der kan give stof til eftertanke. F.eks. overgås Danmark i kønssegregering kun af det tidligere Øst-Tyskland. Og i Østrig er det almindeligt at modtage en julebonus i form af en 13. måneds løn. Det lyder ikke som nogen tosset ting - i hvert fald ikke for dem, der får den. Men det oplyses ikke, om denne tradition har som effekt, at folk fyres lige op til udbetalingen af bonusen.

Et nok så vigtigt point i bogen er problemet med den traditionelle måde at opgøre løngabet mellem mænd og kvinder på, nemlig eksklusive bonus og overtid. Dette undervurderer løngabet, idet mænd i højere grad end kvinder modtager bonus og overtidsbetaling. Mht. overtid er den gængse forklaring, at det så også er kompensation for en større ulempe, men for det første kan der være problemer i forhold til deltidsansatte, som måske først opnår overtid, når de kommer over den almindelige heltid. Desuden kan man sige, at det, der er interessant for ens levestandard, er nu engang ens års-indkomst. Generelt er udeladelsen af deltidsansatte i statistikken et problem, der er med til at undervurdere løngabet. I Spanien tager det en lidt anden form, idet der dér er tale om, at mange kvinder er kortidsansatte, så selv om de arbejder fuld tid - når de arbejder - så arbejder de langt mindre end hele året. Dermed bliver det løngab, der måles på timeløn, langt mindre end det løngab, der kan måles pr. måned.

Anmelderen er **Sanne Udsen**, cand.polit, PhD, chefkonsulent hos konsulentfirmaet [inno:vasion].
sanne_udsen@net.dialog.dk